

Mireia TRIAS I FREIXA (cur.)

Terminologia i societat: recursos terminològics i escenaris comunicatius

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2022, p. 43-56

DOI: 10.2436/15.2503.02.71

La terminologia del *Gran diccionari de la llengua catalana*

NÚRIA BORT

Diccionaris de l'Enciclopèdia

1. ANTECEDENTS DEL GDLC (I DE LA SEVA VOLUNTAT DE TENIR UN ALT CONTINGUT TERMINOLÒGIC)

Veurem a continuació que el *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC) actual —que estava publicat en línia a www.enciclopedia.cat en el moment de fer aquesta comunicació i a www.diccionari.cat des de l'abril del 2022—¹ té un ampli repertori de terminologia. Aquesta és una característica que ja tenien els seus antecessors (figura 1), és a dir, les diverses edicions del *Diccionari de la llengua catalana* (1982, 1983, 1993) d'Enciclopèdia Catalana, que recollien, revisaven i completaven tot el lèxic de la *Gran enciclopèdia catalana* (1968-1980 i 1985-1989), que al seu torn va recollir tot el lèxic del *Diccionari general de la llengua catalana* de Fabra, el va sistematitzar i reorganitzar, i el va completar, entre altres coses, amb molta terminologia.

Efectivament, un dels objectius principals de la *Gran enciclopèdia catalana* (GEC), i de retruc dels primers diccionaris que en van derivar, va ser el de normalitzar la terminologia científica i tècnica que, en paraules de Jordi Carbonell (al pròleg a la primera edició), «anys de desús havien deixat aturada o que el caràcter general del *Diccionari Fabra* no havia permès d'entrar».

La GEC agrupà un equip extens d'especialistes de totes les branques organitzats en seccions (la de botànica, la de música, la d'arquitectura...). Totes les seves

1. Aquesta comunicació es refereix sobretot al *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC) en la versió actual (octubre del 2020) publicada al portal Enciclopèdia.cat. No se centra, doncs, ni en el *Gran diccionari* en paper (1a ed., 1998) ni en la seva primera versió en línia, la del primer portal Diccionari.cat, que en són els dos precedents immediats. Des de l'abril del 2022, però, el GDLC actualitzat es torna a publicar a Diccionari.cat.

FIGURA 1. Precedents del GDLC actual.

FONT: Elaboració pròpia.

propostes terminològiques passaven pel sedàs d'una altra secció, la lexicogràfica, dirigida per Ramon Aramon, que llavors també era secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i president de la Secció Filològica.

Aquesta Secció Lexicogràfica de l'equip de la GEC documentava les solucions en altres llengües i suggeria la forma idònia per al català. No es prenen només decisions puntuals, sinó que es fixaven criteris que havien de servir per a tota l'obra (que recordeu que anava sortint per fascicles). Aquest fet va comportar milers de fitxes lexicogràfiques amb neologismes i també hores de deliberacions, i al final el 60 % de la terminologia de la GEC va acabar corresponent a termes de nova creació.

Ben aviat es va veure la conveniència d'extreure el material lèxic de la GEC per poder fer-ne una edició en un sol volum, i així sorgí el primer diccionari de la llengua d'Enciclopèdia Catalana, el de 1982 (el coneixem com a DLC1). Com a dada quantitativa per valorar l'aportació lèxica d'aquest primer diccionari, val a dir que el Fabra contenia unes 50.000 entrades i el DLC1 unes 80.000, una bona part corresponent a terminologia especialitzada.²

Ens ha semblat just i convenient encapçalar aquesta comunicació amb aquest breu resum dels precedents del GDLC perquè se'n veïés l'origen i s'evidenciés que des de llavors ençà tot ha canviat molt dins d'Enciclopèdia (edicions successives i revisades de les seves obres lexicogràfiques) i, per sort, també fora. El panorama

2. Volem aprofitar aquest breu recorregut històric per fer un petit homenatge a Josep Torras i Rodergas, que malauradament ens va deixar el dia 8 d'octubre del 2020. Va ser precisament un dels redactors del DLC1, cap de redacció de la primera edició del *Diccionari castellà-català* i del *català-castellà*, del 1985 i 1987, però sobretot va ser assessor lingüístic i peça clau d'Enciclopèdia des del començament dels anys setanta i fins al 2007. Era molt erudit, tenia uns coneixements humanístics amplíssims i un gran sentit de la llengua i va ser per a nosaltres un mestre discret i generós. La discussió lingüística arran de la necessitat de prendre decisions lexicogràfiques i terminològiques ha continuat sempre a Enciclopèdia, i durant molts anys la saviesa i el bon criteri d'en Josep van ser inestimables.

lexicogràfic i terminològic català s'ha enriquit molt i ara tenim noves i bones fonts on trobar terminologia, sobretot, és clar, el Cercaterm del TERMCAT, i també el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC). Ho hem volgut marcar a la figura 1 amb la successió de punts suspensius, que volen representar sobretot les dues edicions del DIEC i la creixent producció del TERMCAT.

Malgrat tots aquests canvis, per als lexicògrafs i editors del GDLC la terminologia continua sent una part molt important del diccionari, una qüestió que no deixem de banda perquè ja existeix el Cercaterm, sinó que pretenem mantenir rica, actualitzada, equilibrada i ben integrada en el conjunt de l'obra, i continuem treballant amb aquest objectiu. Creiem que és una exigència de la societat actual, en què l'accés al coneixement especialitzat, i, per tant, a la terminologia, és més generalitzat.

2. INTEGRACIÓ DE LA TERMINOLOGIA AL GDLC

Amb la intenció de donar un parell de dades quantitatives que reflecteixin l'alt contingut terminològic del GDLC, podem dir que de les 88.576 entrades del GDLC a mitjan octubre de 2020, unes 52.000 entrades (gairebé un 60 %) tenen alguna marca d'àrea temàtica (és a dir, s'ha considerat que corresponen a una àrea d'especialitzat determinada). I, pel que fa a les accepcions, unes 90.000 tenen aquesta marca.

FIGURA 2. Diverses posicions de l'etiqueta d'àrea temàtica al GDLC.

FONT: Elaboració pròpia a partir d'Enciclopèdia.cat.

L'*etiqueta temàtica* pot afectar en diferent grau el contingut d'una entrada i això es mostra precisament en la posició de l'etiqueta. Per exemple, les tres entrades de la figura 2 tenen la marca de genètica, però en el primer cas (*heterozigot*) aquesta marca afecta totes les accepcions i per això està situada abans del primer número d'accepció; en canvi, en el segon i tercer cas (*biotip* i *soca*), com que afecta una accepció o subaccepció concreta, se situa després del número corresponent. Com és sabut, això el DIEC en línia ho fa diferent: atribueix la marca a cadascuna de les subaccepcions, o de les accepcions si no tenen subaccepcions, encara que la comparteixin. Així, per exemple, en el cas de *heterozigot*, el DIEC posaria la marca a cadascuna de les tres accepcions, i abreujada.

Aquesta informació (l'atribució a una àrea temàtica) sempre s'ha mostrat en els diccionaris d'Enciclopèdia (no ha estat simplement una informació interna de treball, sinó pública), ja des de la *Gran enciclopèdia catalana* i des del primer diccionari de la llengua, i també en els bilingües. Recordem que Fabra no tenia etiquetes d'àrea temàtica, sinó que feia servir altres recursos per delimitar l'abast de l'accepció. Quan es va analitzar i sistematitzar tot el Fabra per incloure'l, revisat, a l'Enciclopèdia, es va decidir ja etiquetar totes les accepcions per àrea temàtica, quan no eren de lèxic comú. I així s'ha continuat fent. Al paper, naturalment, aquestes marques sempre han estat abreujades i també va ser així a la primera versió en línia. A la versió actual del *Gran diccionari* a Enciclopèdia.cat, però, com es pot veure a la figura 2, es mostren sense abreujar, cosa que resulta menys críptic per a usuaris poc habituats o en el cas d'etiquetes d'àrees temàtiques menys conegudes o més difícils de desxifrar, com *codic* per codicologia o *geod* per geodèsia.

En la base de dades del GDLC, la classificació en àrees temàtiques té dos nivells i consta en aquest moment de 48 grans àrees, que inclouen 378 subàrees. L'etiqueta que s'ensenya és la de la subàrea. La taula 1 mostra com a exemple les grans àrees d'economia i física, cadascuna dividida en subàrees que la delimiten d'una manera pràctica (p. ex., dins de física, es distingeix entre acústica, física atòmica, hidràulica, metrologia, òptica...). Val a dir que, dins de l'àrea d'economia, per exemple, també hi ha una subàrea anomenada economia, que serveix sobretot per etiquetar els termes més generals de la matèria o algun terme que no encaixa en les altres subàrees. Si es veu que alguns termes no generals que han anat a parar a aquest calaix en principi general comparteixen una subàrea encara no prevista, s'estudia la conveniència de crear-la.

Classificar les accepcions en àrees temàtiques i mostrar-ho fa un servei evident a l'usuari: li permet, per exemple, localitzar ràpidament l'accepció en una entrada molt polisèmica. Moltes entrades del GDLC són complexes, amb moltes accepcions de diverses àrees d'especialitat i, evidentment, l'etiqueta d'àrea temàtica permet la navegació ràpida per l'entrada. Per exemple, l'article *temps* té deu accepcions i seixanta-vuit subaccepcions, que corresponen a disset àrees temàti-

TAULA 1. Exemple de dues grans àrees temàtiques del GDLC
i de les subàrees que agrupen

<i>Economia</i>	assegurances	<i>Física</i>	anàlisi tensorial
	comerç i mercat		anàlisi vectorial
	comerç internacional		física ←
	comptabilitat		física atòmica
	econometria		física nuclear
	economia ←		hidràulica
	finances		hidrodinàmica
	organització d'empreses		magnetisme
	treball social		mecànica estadística
			mecànica quàntica
			mecànica relativista
			metrologia
			nucleònica
			òptica
			partícules elementals
			termodinàmica
			termotècnia

FONT: Elaboració pròpia.

ques tan allunyades com *astronomia*, *cirurgia*, *economia*, *electricitat*, *esports*, *filosofia*, *física*, *gramàtica*, etc., a més, és clar, d'accepcions de llenguatge comú. És evident que si algú va a buscar la definició del temps gramatical, el temps en un motor o en cirurgia, aquestes etiquetes fan força servei.

Però, òbviament, l'etiqueta també té molta utilitat per als lexicògrafs per restringir l'abast de determinades accions que s'han de fer sobre el corpus: si veiem que hem de revisar alguna cosa de viticultura, no cal que passem per totes les més de tres mil entrades d'agricultura. De bon començament sabrem que les més pertinents per revisar seran probablement la vuitantena de viticultura.

Les grans àrees temàtiques poden incloure des d'uns pocs centenars d'accepcions fins a unes vuit mil (com és el cas de *botànica*) i, en canvi, les subàrees més peti-

tes en contenen poques desenes. Intentem vetllar perquè les diferències entre el nombre d'entrades per àrea o subàrea no es deguin a desequilibris injustificables sinó a diferències objectives entre l'abast dels diferents àmbits d'especialitat. Intentem evitar que hi hagi subàrees massa representades i altres que no hi apareguin prou.

Quan es considera convenient, a una accepció se li atribueix més d'una àrea temàtica (hi ha algun cas excepcional de quatre o cinc àrees, però el més habitual és una o dues). És una característica habitual, que s'entén com a natural en un diccionari general, perquè simplifica i facilita l'accés a la terminologia sense fer créixer innecessàriament les dimensions del diccionari, però també exigeix des del punt de vista de l'elaboració del diccionari un esforç lexicogràfic de síntesi, de consens entre les diferents especialitats i que vetlli per la coherència dins de cadascuna. Exemples:

diglòssia *femení* SOCIOLOGIA i LINGÜÍSTICA Situació sociolingüística en què una llengua...

mapa lingüístic *masculí* CARTOGRAFIA i LINGÜÍSTICA Mapa on són cartografiades...

glotocronologia *femení* LINGÜÍSTICA i ANTROPOLOGIA Tècnica per a determinar les dates de separació de llengües relacionades que provenen d'una protollengua.

espectrograma *masculí* ACÚSTICA, ASTRONOMIA, FÍSICA, FONÈTICA, FONOLOGIA i QUÍMICA Imatge o representació gràfica obtinguda...

En general, el GDLC atribueix l'àrea temàtica a tots els sinònims d'un terme i mirem d'assegurar-nos, evidentment, que no es defineixen per separat, sinó que es remet dels que es consideren secundaris al principal, que és el que conté la definició. Fins i tot en alguns casos van marcats amb l'etiqueta de l'àrea temàtica alguns sinònims poc adequats en un context especialitzat, sinó més propis del llenguatge comú, com seria *voltadits* per *panadís periungual* o *plom* per *fusible*. De tota manera, casos com aquests també duen una etiqueta de registre (en aquests dos exemples, *popularment*), que adverteix que no es tracta d'un terme científic, i remetent a la forma més pròpiament terminològica o més adequada en un context d'especialitat. I és que aquests mots del llenguatge comú també cal tenir-los presents quan revisem la terminologia d'una àrea temàtica (per assegurar l'encaix de totes les peces del diccionari).

3. CRITERIS DE SELECCIÓ D'ENTRADES I SUBENTRADES³ (MACROESTRUCTURA) DEL GDLC

És fàcil afirmar que el GDLC pretén recollir tota la terminologia que pot necessitar un estudiant universitari, una persona culta amb un ampli ventall d'inte-

3. No cal dir que, en el cas de la terminologia, com en el del lèxic general, en el GDLC és tan important la tria de les entrades com la de les subentrades o sintagmes lexicalitzats, que no tenen entrada pròpia sinó que s'insereixen en l'entrada del nucli del sintagma.

ressos, un consumidor de divulgació científica, etc. Concretar això amb uns criteris objectius i inequívocs de tria és més difícil. En qualsevol cas, es busca un equilibri no sempre fàcil entre l'opinió dels especialistes, les fonts terminològiques consultades, el lexicògraf, la importància que cal donar al grau de presència del terme en textos més o menys assequibles, etc. I sobretot, és una qüestió de coherència i equilibri interns del diccionari, tant en la tria de les entrades com en les definicions (en tots dos casos intentem evitar descompensacions injustificables pel que fa al nivell d'especialització).

No es tracta d'anar sumant, d'anar afegint terminologia. Cal vetllar per mantenir l'equilibri intern. Un diccionari és una xarxa interrelacionada d'elements i mai no pots tractar-ne cap sense tenir en compte els altres. D'altra banda, tot i que admitem que l'objectiu d'aconseguir un equilibri ideal entre les diverses àrees temàtiques és utòpic i difícil de mesurar, en qualsevol cas intentem acostar-nos-hi.

Sense cap intenció d'exhaustivitat, apuntem alguns criteris que considerem essencials per a la selecció d'entrades i subentrades:

a) *Si un terme s'usa en una definició*, ha de tenir entrada al diccionari (si no és, és clar, un derivat previsible, com un adverbí amb el sufix *-ment* o un derivat amb el prefix *anti-* que no hagin desenvolupat més significat que el previsible a partir d'aquests afixos tan comuns). Per assegurar aquesta qüestió, després d'un període en què s'han redactat o modificat moltes definicions, acostumem a fer un procés semiautomàtic de comprovació que no s'hagi usat cap mot que no tingui entrada. Si en detectem cap, decidim si és indispensable i adequat en la definició i, si és el cas, li fem una entrada al diccionari.

b) Si un terme no és exclusiu de la comunicació entre especialistes sinó que, tot i referir-se a un camp molt específic del coneixement, apareix en textos divulgatius o científics d'un nivell mitjà, és molt indicat donar-li cabuda al diccionari. Això no treu que, per coherència, perquè surt a una definició, etc., també haguem de donar-hi cabuda a alguns termes bàsics exclusius dels especialistes.

c) Cal que puguem comprovar que el terme, si és relativament nou, *no és efímer*, sinó que s'ha consolidat. Un diccionari general ha de reflectir una certa estabilitat, no les creacions puntuals o personals sense més recorregut.

d) En principi, *tots els lemes que entren a la versió en línia vigent del diccionari normatiu, el DIEC*, tenen entrada al GDLC i els marquem amb un quadradet negre (■) al costat de l'encapçalament (si un encapçalament del GDLC no va precedit del quadradet, vol dir que no és al DIEC). Qualsevol peça procedent del DIEC, però, l'adaptem a la resta de peces del GDLC. També consultem o fem buidatges d'altres fonts de referència lexicogràfica o terminològica (com ara, naturalment, el Cercaterm i la Neoloteca del TERMCAT, diccionaris en altres llengües, etc.). Ho comentarem més endavant.

També entren al GDLC:

e) *Una selecció d'abreviatures, símbols i sigles.* Aquesta mena d'entrades no hi era encara en la versió en paper, però sí que hi va ser des d'un determinat moment en la primera versió en línia i, per tant, hi són des de bon començament en la versió del GDLC d'Enciclopèdia.cat. Són casos com *MSG*, de l'àrea temàtica d'alimentació i indústries alimentàries, com a sigla de *glutamat monosòdic*; de *Yb* com a símbol de l'element químic anomenat *iterbi*, o de l'abreviatura *s. coop.* o de la sigla *SCOOP* per referir-se a una societat cooperativa.

f) Alguns *xenismes*, com *land** [lán], de l'alemany; *tory** [tòri] i *badlands** [bádlans], de l'anglès, o *fabliau** [fablió], del francès. El GDLC n'indica la pronúncia, i, si pot generar dubtes, també el plural.

g) Una àmplia selecció de *formants cultes*. Ja des de la primera edició del diccionari d'Enciclopèdia (i des de la *Gran enciclopèdia*), els afixos i formants cultes hi han tingut entrada. El corpus d'aquest tipus d'entrada ha anat creixent en les successives edicions i és força extens. En el cas de la terminologia, donar entrada a un formant culte com la forma prefixada *reo-* o la forma sufixada *-stat*, i indicar alguns exemples de mots que els contenen, pot ajudar a desxifrar el significat aproximat d'algun altre terme encara que no tingui entrada al diccionari general. Així, d'una banda, a l'entrada *reòstat* s'informa dels formants cultes que han originat la paraula (*reo-* i *-stat*), i en l'entrada d'aquests formants es dona compte del seu significat i es donen alguns exemples.

h) En alguns casos creiem convenient entrar al GDLC algun *mot secundari*, que no és el que considerem principal, però que és prou estès. Entrar-lo i remetre a la forma principal és una manera de fer constar una forma existent, tot i tractar-la com a secundària. En absolut volem potenciar l'excés de formes dobles ni entrar res que contradigui la normativa (val a dir que la intenció del GDLC és prescriptiva, no descriptiva). Volem col·laborar a evitar la vacil·lació i a difondre i estabilitzar les formes prioritàries. Ara bé, de vegades les formes alternatives tenen o han tingut tant de pes que creiem que és necessari entrar-les, com també fa de vegades el DIEC.

— És el cas, per exemple, d'algun *mot obsolet* que, en lloc de ser eliminat del diccionari, és marcat com a obsolet i remet a la forma considerada correcta o preferent, com ara *peliosi*, de patologia, que remet a *púrpura*; de *vagina*, de botànica, que remet a *beïna*, o de *baritina*, de mineralogia, que remet a la segona accepció de *barita* (en aquest últim cas, el DIEC també indica que és obsolet i remet a *barita*). Quan fem revisions, podem donar de baixa un article o una accepció perquè ho considerem un error, un mot que no hi hauria d'haver entrat mai, però si el que passa és que el mot ha esdevingut obsolet, en general preferim mantenir-lo al corpus, marcant-ho adequadament. Així, si es troba en un text no actual, es podrà desxifrar.

— D'altra banda, en algun cas molt excepcional, el GDLC entra *alguna for-*

ma que no és la que el DIEC ha entrat per a aquell concepte (és a dir, que no és la solució que la normativa ha fet explícita) i remet a la forma que sí que hi apareix i que, per tant, tracta com a preferent. Per exemple, el mot *quiròfan* no té, si més no de moment, entrada al DIEC, i per això el seu article al GDLC no està marcat amb el quadradet negre (■) al costat de l'encapçalament, però ja va tenir entrada al suplement de l'Enciclopèdia del 1983, Coromines l'avalava, continua sent-hi a la versió actual revisada del *Diccionari de medicina* que es pot consultar al portal Demcat.cat, etc., i, per la suma d'arguments com aquests, considerem adequat que tingui entrada al diccionari.

FIGURA 3. Mostra d'una entrada del GDLC en què es va canviar la forma de l'encapçalament arran de la nova *Ortografia* de l'IEC del 2016 (OIEC).

FONT: Elaboració pròpia a partir d'Enciclopèdia.cat.

En el cas dels canvis ortogràfics de l'*Ortografia* de l'IEC del 2016, podríem haver optat per entrar també (marcant-les d'alguna manera) les formes que havien esdevingut incorrectes, per si les buscava així l'usuari, i remetre des d'allà a les formes noves, però vam preferir esmentar, en l'article de la forma nova, la forma rebutjada de la manera que veieu a la figura 3. Així, qui busqui *arítmia* amb una sola erra anirà a parar a *arrítmia* amb dues erres. I esmentem aquí aquesta decisió perquè, encara que no van ser els casos més comentats, la majoria de formes que van haver de canviar amb els canvis ortogràfics afectaven la terminologia, per exemple:

- La nova norma que regula l'ús de la *e* epentètica en els mots compostos i prefixats que contenen un segon formant amb una *s* inicial etimològica seguida de consonant: *angiospasme* va passar a escriure's amb una *e*, *angioespasme*.

- La norma que regula la grafia dels sons ròtics, com és el cas de *arrítmia* o *glicorràquia*, que van tornar a escriure's no amb una sinó amb dues erres.

— O la supressió de la dièresi en els derivats cultes acabats en el sufix *-al*, com *colloidal*, ara sense dièresi.

i) Pel que fa als *manlleus*, d'una banda prioritzem les solucions adaptades al català. És el cas de *pòlder*, de l'àmbit de la geomorfologia; de *blíster*, d'embalatge, o de *iòdel*, de música. D'altra banda, quan conviuen un manlleu adaptat (com *lí-sing*) amb una altra forma amb els recursos propis del català (com *arrendament financer*), el GDLC entra el manlleu adaptat i remet a la forma catalana considerada prioritària (en aquest exemple, *arrendament financer*). També entren al GDLC alguns manlleus no adaptats quan no ens consta que hi hagi un ús d'una forma catalana equivalent: seria el cas de *blizzard*. En canvi, si existeix una proposta ferma de forma catalana, sovint de la Neoloteca del TERMCAT, que ja té una certa consolidació, preferim entrar-la com a prioritària (seria el cas de *punt directe*, de *labor de retalls* i de *venda automàtica*) i, quan ho creiem convenient, donem també entrada al manlleu no adaptat, marcant-lo amb un asterisc (en aquest cas, *ace*, *patchwork* i *vending*), perquè qui busqui el manlleu pugui arribar a la forma catalana (vegeu la figura 4).

j) Per últim, esmentarem un criteri ben obvi, però que cal tenir sempre present: qualsevol entrada cal que sigui una peça coherent amb la resta del diccionari.

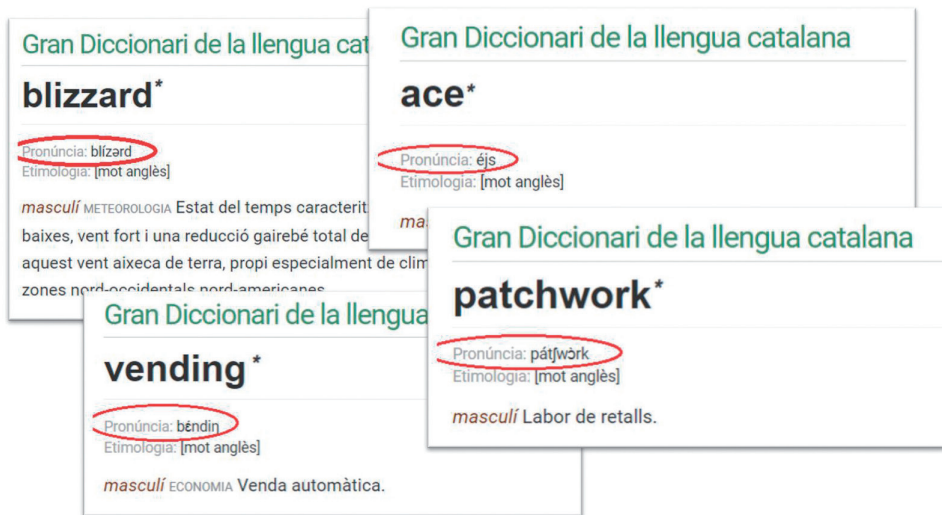

FIGURA 4. Mostra d'entrades del GDLC corresponents a manlleus no adaptats (s'hi indica la pronúncia).

FONT: Elaboració pròpia a partir d'Enciclopèdia.cat.

4. ALGUNES QÜESTIONS DE MICROESTRUCTURA DEL GDLC

No ens entretindrem en algunes qüestions de microestructura del GDLC que són comunes amb Fabra i amb el DIEC i especialment interessants des del punt de vista de la precisió científica que requereix la terminologia, com són la inclusió en les definicions del nom científic de les espècies d'animals i plantes; de la fórmula química dels compostos químics; del símbol i el pes atòmic dels elements químics, etc. Tampoc esmentarem altres particularitats que ja s'han vist parlant de la macroestructura.

Destacarem només dos tipus d'informació que inclouen els articles del GDLC i que no hi són sempre en els diccionaris de la llengua i que creiem que sovint tenen un interès especial en el cas de la terminologia.

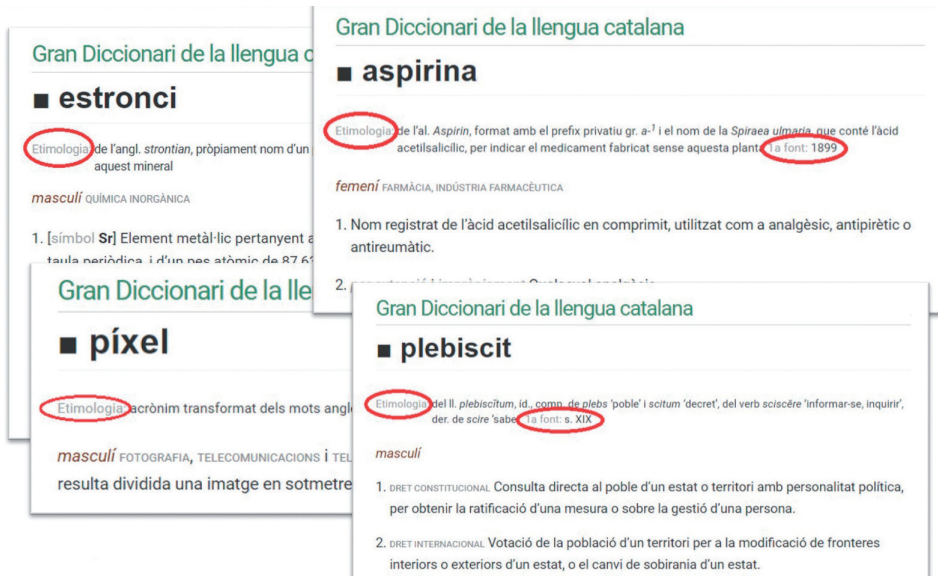

FIGURA 5. Mostra de la breu descripció etimològica continguda en les entrades del GDLC. FONT: Elaboració pròpia a partir d'Enciclopèdia.cat.

Ens referim, en primer lloc, al fet que moltes entrades del GDLC tenen una breu descripció etimològica i que sovint indiquen la primera font en què es documenta el mot (i la data corresponent). Hem destacat abans que la informació etimològica pot ser interessant per veure els formants d'un terme i que parar atenció en com s'ha format una paraula pot ajudar a desxifrar-ne d'altres que comparteixen els mateixos formants. Però també pot ser interessant en el cas de manlles o de cultismes com aquests de la figura 5 en què la breu descripció etimològica in-

forma sobre la llengua d'origen i, si és un manlleu adaptat al català, també sobre la forma original en la llengua d'origen, i altres detalls. Malauradament el GDLC no té encara aquesta informació etimològica en totes les entrades, però tenim la intenció d'anar-ho completant.

La segona qüestió de microestructura que volíem destacar, perquè no hi és sempre en els diccionaris generals, és que en els casos de manlleus no adaptats, com els de la figura 4 que hem esmentat més amunt, el GDLC, a més de marcar amb un asterisc la seva condició d'estrangerisme, també n'apunta una pronúncia que, alhora que intenta respectar els trets bàsics de la llengua d'origen, té en compte el sistema fonètic català.

5. ACTUALITZAR LA TERMINOLOGIA DEL GDLC

Mantenir el GDLC actualitzat és una tasca ingent i probablement un repte inabastable perquè cada dia que passa es torna a desactualitzar. Les definicions envelleixen, les classificacions que han servit de referència canvien i com a conseqüència les peces ja no encaixen com abans, o falten peces, o n'hi sobren, o l'enfocament ha canviat... De vegades els canvis són evidents i coneguts i fàcils de detectar i d'aplicar. Altres vegades són més subtils. És, doncs, una tasca ingent i que mai no s'acaba. Però no per això deixem de fer passos endavant en l'actualització del diccionari. Mirem de tenir objectius concrets i quantificables i anar-los assolint.

El moment actual té avantatges i dificultats. Un avantatge important de la publicació en línia és que ja no cal esperar una impressió en paper per ajuntar totes les esmenes, sinó que es poden anar publicant a mesura que han quedat enllestides. Ens marquem objectius en funció dels recursos i de l'oportunitat o necessitat, i ho anem publicant.

Un altre gran avantatge del moment és que els lexicògrafs d'Enciclopèdia som autosuficients per publicar un canvi a la versió en línia (no ha estat sempre així), en el sentit que no depenem d'un tècnic o d'un procés informàtic per actualitzar el contingut. Podem fer un canvi a la base de dades i publicar-lo immediatament nosaltres mateixos (per altres coses, és clar, sí que depenem de la intervenció d'un informàtic). El procés pot ser molt ràpid, tècnicament i protocol·lariament, sobretot si la qüestió és puntual o limitada a una o poques entrades, però també és veritat que, si té un abast més ampli o hi ha altres prioritats en aquell moment, per evitar fer una actuació precipitada, pot quedar a la cua de qüestions pendents i trigar més a resoldre's.

Per contra, una gran dificultat del moment, encara que probablement ha estat sempre així, és que la llista per fer sempre creix. Tot i que es vagin assolint objectius, sempre hi ha coses per revisar, completar, millorar. En un moment en què

tots els canvis són més accelerats i els recursos limitats, la pressió de la novetat constant es percep d'una manera molt accentuada.

La revisió al llarg del temps del contingut terminològic del diccionari comporta canvis de diferents tipus: altes i baixes d'entrada i d'accepció, modificacions del lema o de la forma de les subentrades per canvis ortogràfics sistemàtics o puntuals, altes i baixes d'àrees temàtiques i canvis d'atribució d'àrea temàtica a una entrada o accepció concreta, modificacions en la definició (per corregir-la, actualitzar-la, unificar-ne l'estructura, i fer-la alhora rigorosa científicament i entenedora per a un públic ampli, més coherent amb el conjunt de l'obra o amb altres canvis que s'hi hagin aplicat), correccions o incorporacions d'altres informacions complementàries com l'etimologia o la pronúncia, etc.

Tots aquests canvis poden tenir diversos orígens:

a) Una font de canvis són les *revisions d'àrees temàtiques* encarregades a especialistes. El tractament de la terminologia sempre ha estat feina conjunta d'especialistes i lexicògrafs. Els especialistes fan propostes, però després, els lexicògrafs, amb l'ajut dels especialistes, ho han d'integrar en el conjunt de l'obra. Una revisió per àrea o subàrea temàtica normalment consta de diverses fases: es fa una sortida de la base de dades de les accepcions d'aquella àrea; en demanem a l'especialista (o especialistes) un primer diagnòstic i el comentem per acordar la intervenció que s'hi farà; l'especialista revisa i proposa canvis amb els objectius acordats; a continuació se'n fa la revisió lexicogràfica, amb contacte amb l'especialista per a consultes (aquesta revisió pretén assegurar l'adaptació de les propostes de l'especialista al conjunt del diccionari o discutir-les si es considera necessari) i finalment s'introdueixen les novetats a la base de dades i es publiquen.

b) La *tasca conjunta amb altres projectes de l'editorial*, com l'actual Enciclopèdia en línia o Divulcat, també és una font d'actualitzacions. L'Enciclopèdia és un projecte ben viu i, pel que fa al lèxic, es desenvolupa paral·lelament al diccionari: acordem criteris, ens enriqueix mútuament... També altres obres o projectes de la mateixa casa com Divulcat, el portal de divulgació científica en català, poden aportar puntualment contingut terminològic. Per exemple, darrerament s'hi ha parlat dels *minihuracans mediterranis* o *medicans*. És un terme que va fixar la Neoloteca del TERMCAT, que ja entra a l'Enciclopèdia i que caldrà valorar si cal que entri al GDLC.

c) Evidentment tota la *producció lexicogràfica o terminològica de l'IEC, del TERMCAT, de les universitats, etc., o altres obres de referència estrangera* es té en compte en la mesura del possible i, si es considera pertinent per al GDLC, s'hi introdueix adaptant-ho al sistema intern de l'obra:

— Pel que fa al DIEC, com hem dit abans, el GDLC en principi (llevat de casos puntuals o d'alguna qüestió pendent) recull tots els lemes de la versió en lí-

nia vigent del DIEC, els marca amb un quadradet i fa les adaptacions necessàries per a l'entrada del GDLC.

— Pel que fa al TERMCAT, naturalment, només s'incorpora al GDLC una selecció de tota la seva producció prioritzant aquells termes més rellevants de cada àrea i els que podem comprovar que tenen una extensió important. En general, donem preferència a àrees que tenen més presència a la societat catalana actual, que es divulguen més, que surten més als mitjans, perquè entenem que són més rellevants per a la majoria de parlants.

d) També originen canvis altres *revisions de determinats subgrups no necessàriament temàtics* (com ara entrades amb un determinat afix).

e) I també diverses *tasques internes de manteniment*. Sovint a partir d'una qüestió puntual, s'estiren fils i s'acaba revisant una bona colla d'entrades relacionades.

f) *Suggeriments*. Es podria passar tot un equip de lexicògrafs molt de temps remenant el diccionari per diferents motius i no anar a parar a aquella entrada que té alguna cosa millorable que un dia comunica un usuari, un company o un col·laborador (o potser hi passarien per aquella entrada, però com que hi estarien treballant una altra cosa, potser no ho detectarien en aquell moment). Per tant, sí, l'equip de Diccionaris d'Enciclopèdia acceptem suggeriments i són molt benvinguts, fins i tot quan acabem pensant, després d'estudiar-ho, que no tenen raó.

6. CONCLUSIONS

El *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC) va heretar una tradició d'incloure molta terminologia al diccionari general. Aquesta terminologia ha anat evolucionant al llarg dels anys en les successives edicions del diccionari de la llengua d'Enciclopèdia i continua fent-ho en la versió actual en línia del GDLC, d'acord amb uns criteris de selecció d'entrades i de subentrades i una determinada microestructura que s'ha mirat de descriure a grans trets en aquesta comunicació.

Tot i que mantenir rica, equilibrada i actualitzada aquesta gran proporció de terminologia és una tasca inacabable, es va avançant assolint objectius concrets i tant com permeten les possibilitats de cada moment. I la intenció de Diccionaris de l'Enciclopèdia és continuar-ho fent.